

ΚΥΡΙΑΚΗ 11 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2020

ΤΑΞΗ: Γ' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Α. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ 1^ο : Τὰ ὑποκείμενα πρὸς τὸν βίον ἡμῖν, οἷον τὸ σῶμα καὶ τὰ περὶ τὸ σῶμα, καθάπερ ὄργανά τινα ὑπόκειται, **τούτων** δ' ἐπικίνδυνός ἐστιν ἢ χρῆσις, καὶ πλέον θάτερον ἀπεργάζεται τοῖς μὴ δεόντως αὐτοῖς χρωμένοις. Δεῖ τοίνυν ὀρέγεσθαι τῆς ἐπιστήμης κτᾶσθαί τε αὐτὴν καὶ χρῆσθαι αὐτῇ προσηκόντως, **δι' ἧς** πάντα ταῦτα εὖ θησόμεθα. Φιλοσοφητέον ἄρα ἡμῖν, εἰ μέλλομεν ὀρθῶς πολιτεύσεσθαι καὶ τὸν ἑαυτῶν βίον διάξειν ὠφελίμως.

Ἐπι τοίνυν ἄλλαι μὲν εἰσιν αἱ ποιοῦσαι ἕκαστον τῶν ἐν τῷ βίῳ βίῳ πλεονεκτημάτων ἐπιστήμαι, ἄλλαι δὲ αἱ χρώμεναι ταύταις, καὶ ἄλλαι μὲν αἱ ὑπηρετοῦσαι, ἕτεραι δὲ αἱ ἐπιτάττουσαι, ἐν αἷς ἐστὶν ὡς ἂν ἡγεμονικωτέραις ὑπαρχούσαις τὸ κυρίως ὄν ἀγαθόν. Εἰ τοίνυν μόνῃ ἢ τοῦ κρίνειν ἔχουσα τὴν ὀρθότητα καὶ ἢ τῷ λόγῳ χρωμένη καὶ ἢ τὸ ὅλον ἀγαθὸν θεωροῦσα, ἥτις ἐστὶ φιλοσοφία, χρῆσθαι πᾶσι καὶ ἐπιτάττειν κατὰ φύσιν δύναται, φιλοσοφητέον ἐκ παντὸς τρόπου, ὡς μόνῃς φιλοσοφίας τὴν ὀρθὴν κρίσιν καὶ τὴν ἀναμάρτητον ἐπιτακτικὴν φρόνησιν ἐν **ἑαυτῇ** περιεχούσης.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ 2^ο : Φύσει μὲν οὖν ἢ ὀρμῇ ἐν πᾶσιν ἐπὶ τὴν τοιαύτην κοινωνίαν [: τὴν πόλιν]· ὁ δὲ πρῶτος συστήσας μεγίστων ἀγαθῶν αἴτιος. Ὡσπερ γὰρ καὶ τελεωθεὶς βέλτιστον τῶν ζώων ἄνθρωπος ἐστὶν, οὕτω καὶ χωρισθεὶς νόμου καὶ δίκης χεῖριστον πάντων. Χαλεπωτάτη γὰρ ἀδικία ἔχουσα ὄπλα· ὁ δὲ ἄνθρωπος ὄπλα ἔχων φύεται φρονήσει καὶ ἀρετῇ, **οἷς** ἐπὶ τὰναντία ἔστι χρῆσθαι μάλιστα. Διὸ ἀνοσιώτατον καὶ ἀγριώτατον ἄνευ ἀρετῆς, καὶ πρὸς ἀφροδίσια καὶ ἐδωδὴν χεῖριστον. Ἡ δὲ δικαιοσύνη πολιτικόν· ἢ γὰρ δίκη πολιτικῆς κοινωνίας τάξις ἐστίν, ἢ δὲ δικαιοσύνη τοῦ δικαίου κρίσις.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A1. α) Να καταγράψετε τόσο στα νέα όσο και στα αρχαία ελληνικά τον συλλογισμό του Αριστοτέλη (προκείμενες-συμπέρασμα) από το χωρίο «Τὰ ὑποκείμενα . . . βίον διάξειν ὠφελίμως».

β) *τούτων, δι' ἧς, ἐν αἷς, ἐν ἑαυτῇ, οἷς:* Να αναφέρετε τους όρους στους οποίους αναφέρονται τα δοθέντα.

(μονάδες 10)

B1. Να εντοπίσετε στα υπογραμμισμένα χωρία και να αναλύσετε διεξοδικά δύο λέξεις ή φράσεις που μαρτυρούν ότι η σκέψη του Αριστοτέλη έχει προσλάβει τελεολογικό χαρακτήρα.

(μονάδες 10)

B2. «Φιλοσοφητέον ἄρα ἡμῖν, εἰ μέλλομεν ὀρθῶς πολιτεύσεσθαι καὶ τὸν ἑαυτῶν βίον διάξειν ὠφελίμως.»: Ποιος είναι ο διττός στόχος της φιλοσοφίας, όπως προκύπτει από το δοθέν χωρίο;

(μονάδες 10)

B3. α) Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της στήλης Α με τις ετυμολογικά συγγενείς τους από τη στήλη Β: (Προσοχή! 3 λέξεις της στήλης Β περισσεύουν)

A	B
1. ἔδωδῆν	α. αντιρρησίας
2. ζῶων	β. αντίρροπος
3. συστήσας	γ. θυσία
4. ἔχουσα	δ. ενασχόληση
5. θησόμεθα	ε. θεσμοθετημένος
6. λόγῳ	στ. αντιβιοτικό
	ζ. φαγοπότι
	η. αναίδεια
	ι. ιστιοφόρο

β) *δίκη, ἀναμάρτητον:* Ποια σημασία έχουν στο κείμενο οι δοθείσες λέξεις; (Για την απάντησή σας δεν απαιτούνται ερμηνευτικά σχόλια.) Γράψτε στη νέα ελληνική μία πρόταση για καθεμία από αυτές τις λέξεις (σε οποιαδήποτε μορφή της, δηλαδή ανεξαρτήτως αριθμού, πτώσης, γένους) έτσι, ώστε να φαίνεται η νεοελληνική τους σημασία.

(μονάδες 10)

B4. Εισαγωγή: Επιλέξτε μία μόνο σωστή απάντηση για κάθε ζητούμενο:

1. Ο Σωκράτης αμφισβητώντας τις παραδοσιακές ιδέες και αρχές:

α. αναζητά τη βαθύτερη αλήθεια των πραγμάτων

- β. θεωρεί ότι αλήθεια δεν υπάρχει
- γ. καταλήγει ότι η αλήθεια επηρεάζεται από εξωτερικές συνθήκες
- δ. όλα τα παραπάνω

2. Ο Σωκράτης καταδικάστηκε:

- α. για θρησκευτικούς λόγους, με πρόσχημα πολιτικούς
- β. για λιποταξία
- γ. για πολιτικούς λόγους, με πρόσχημα θρησκευτικούς
- δ. για κανένα από τα παραπάνω

3. Η διάλεξη ως σοφιστική μέθοδος:

- α. είναι κατάλληλη για την εύρεση της φιλοσοφικής αλήθειας
- β. είναι αξιόπιστη, κατά τον Σωκράτη
- γ. είναι μέθοδος πειθούς, ακατάλληλη για τα δικαστήρια
- δ. είναι μέθοδος πειθούς, κατάλληλη για τα δικαστήρια

4. Ο Πλάτωνας έγραψε τους πρώιμους διαλόγους του:

- α. αμέσως μετά τον θάνατο του Σωκράτη
- β. την πρώτη πενταετία μετά τον θάνατο του Σωκράτη
- γ. την πρώτη δεκαετία μετά τον θάνατο του Σωκράτη
- δ. μετά το πρώτο του ταξίδι στη Σικελία

5. Ο μύθος του Πρωταγόρα για τη δημιουργία του ανθρώπου και των ανθρώπινων κοινωνιών:

- α. έρχεται σε αντίθεση με τις διδασκαλίες του
- β. βρίσκεται πιο κοντά στη θεώρηση και αισιοδοξία του Αισχύλου στον Προμηθέα Δεσμώτη
- γ. βρίσκεται πιο κοντά στη θεώρηση του Ησιόδου στη Θεογονία
- δ. αποτελεί πιστή αποδοχή του μύθου του Αισχύλου

(μονάδες 10)

B5. Με βάση το απόσπασμα 2 και το μεταφρασμένο κείμενο που ακολουθεί από τα Ηθικά Νικομάχεια (1129b-1130a), να απαντήσετε τεκμηριωμένα πώς παρουσιάζεται η δικαιοσύνη και η αδικία από τον Αριστοτέλη.

Ο νόμος μάς προστάζει να ενεργούμε όπως ο ανδρείος άνθρωπος (π.χ. να μην εγκαταλείψουμε τη θέση μας στη μάχη, ούτε να τρεπόμαστε σε φυγή, ούτε να πετούμε τα όπλα μας), όπως ο σώφρων άνθρωπος (π.χ. να μη διαπράττουμε μοιχείες ούτε να συμπεριφερόμαστε προσβλητικά), όπως ο πρᾶος άνθρωπος (π.χ. να μη χτυπούμε κανέναν ούτε να μιλούμε άσχημα για κανέναν) — παρόμοια και εν σχέσει με τις υπόλοιπες αρετές και κακίες: προστάζοντάς μας να κάνουμε κάποιες πράξεις και απαγορεύοντάς μας κάποιες άλλες, κάτι που ο σωστός νόμος το κάνει σωστά, λιγότερο όμως καλά

ο με λιγότερη φροντίδα σχεδιασμένος νόμος. Αυτού λοιπόν του είδους η δικαιοσύνη είναι βέβαια τέλεια αρετή, όχι όμως με τρόπο γενικό και απόλυτο, αλλά με την προσθήκη «εν σχέσει με τον άλλον». Αυτός είναι και ο λόγος που η δικαιοσύνη συχνά θεωρείται ως η πιο μεγάλη αρετή, και «ούτε ο αποσπερίτης ούτε το άστρο της αυγής δεν είναι τόσο λαμπερά και θαυμαστά»: μιλώντας επίσης παροιμιακά λέμε «η δικαιοσύνη κλείνει μέσα της όλες μαζί τις αρετές».

(μονάδες 10)

Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ (Ισοκράτους Αρχίδαμος 50-52)

Ο βασιλιάς της Σπάρτης Αρχίδαμος επικροτεί τη συνθήκη ειρήνης αλλά υπό συγκεκριμένους όρους και προϋποθέσεις.

Χρή δὲ τοὺς εὖ πράττοντας τῆς εἰρήνης ἐπιθυμεῖν· ἐν ταύτῃ γὰρ τῇ καταστάσει πλεῖστον ἂν τις χρόνον τὰ παρόντα διαφυλάξειεν· τοὺς δὲ δυστυχοῦντας τῷ πολέμῳ προσέχειν τὸν νοῦν· ἐκ γὰρ τῆς ταραχῆς καὶ τῆς καινουργίας θᾶπτον ἂν μεταβολῆς τύχοιεν. Ὡν ἡμεῖς δέδοικα μὴ τὰναντία πράττοντας φανῶμεν· ὅτε μὲν γὰρ ἐξῆν ἡμῖν τρυφᾶν, πλείους τοὺς πολέμους ἐποιούμεθα τοῦ δέοντος, ἐπειδὴ δ' εἰς ἀνάγκην καθέσταμεν ὥστε κινδυνεύειν, ἡσυχίας ἐπιθυμοῦμεν καὶ περὶ ἀσφαλείας βουλευόμεθα. Καίτοι χρή τοὺς βουλομένους ἐλευθέρους εἶναι τὰς μὲν ἐκ τῶν ἐπιταγμάτων συνθήκας φεύγειν ὡς ἐγγύς δουλείας οὔσας, ποιεῖσθαι δὲ τὰς διαλλαγὰς, ὅταν ἢ περιγένωνται τῶν ἐχθρῶν ἢ τὴν δύναμιν τὴν αὐτῶν ἐξισώσωσιν τῇ τῶν πολεμίων· ὡς τοιαύτην ἕκαστοι τὴν εἰρήνην ἔξουσιν, οἷαν περ ἂν τοῦ πολέμου ποιήσωνται τὴν κατάλυσιν. Ὡν ἐνθυμουμένους χρή μὴ προπετῶς ὑμᾶς αὐτοὺς ἐμβαλεῖν εἰς αἰσχροῦς ὁμολογίας, μηδὲ ῥαθυμότερον ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἢ τῶν ἄλλων φανῆναι βουλευομένους. Ἀναμνήσθητε δὲ πρὸς ὑμᾶς αὐτοὺς ὅτι τὸν παρελθόντα χρόνον, εἰ πολιορκουμένη τινὶ τῶν πόλεων τῶν συμμαχίδων εἷς μόνος Λακεδαιμονίων βοηθήσειεν, ὑπὸ πάντων ἂν ὁμολογεῖτο παρὰ τοῦτον γενέσθαι τὴν σωτηρίαν αὐτοῖς.

Γ1. Να αποδώσετε στη νέα ελληνική το χωρίο «Ὡν ἐνθυμουμένους χρή . . . τὴν σωτηρίαν αὐτοῖς.»

(μονάδες 10)

Γ2. Ποιες απόψεις εκφράζει ο Αρχίδαμος για τον τρόπο με τον οποίο οι Σπαρτιάτες επιλέγουν τον πόλεμο ή την ειρήνη; Ποιες συνθήκες ειρήνης πρέπει να επιλέγουν, κατά τη γνώμη του;

(μονάδες 10)

Γ3. α) Καίτοι χρή τοὺς βουλομένους ἐλευθέρους εἶναι τὰς μὲν ἐκ τῶν ἐπιταγμάτων συνθήκας φεύγειν ὡς ἐγγύς δουλείας οὔσας, ποιεῖσθαι δὲ

τὰς διαλλαγὰς, ὅταν ἢ περιγένωνται τῶν ἐχθρῶν ἢ τὴν δύναμιν τὴν αὐτῶν ἐξισώσωσιν τῇ τῶν πολεμίων: Εντοπίστε δύο τριτόκλιτα ουσιαστικά και γράψτε τὴ δοτικὴ του ενικού τους.

Γ3. β) Ὡν ἐνθυμουμένους χρὴ μὴ προπετῶς ὑμᾶς αὐτοὺς ἐμβαλεῖν εἰς αἰσχροῦς ὁμολογίας: Εντοπίστε δύο αντωνυμίες, χαρακτηρίστε το εἶδος τους και γράψτε τὴν ἴδια πτώση στον ἄλλο αριθμό.

Γ3. γ) Να γράψετε τους ζητούμενους τύπους:

διαφυλάξιεν: το β' πληθυντικό οριστικής μέσου παρακειμένου

προσέχειν: το β' ενικό υποτακτικής αορίστου β'

τύχοιεν: τον ἴδιο τύπο στον μέλλοντα

φανῆναι: το β' ενικό προστακτικής του ἴδιου χρόνου

(μονάδες 2+4+4=10)

Γ4. α) Καίτοι χρὴ τοὺς βουλομένους ἐλευθέρους εἶναι τὰς μὲν ἐκ τῶν ἐπιταγμάτων συνθήκας φεύγειν ὡς ἐγγύς δουλείας οὔσας: Να βρεθοῦν οἱ μετοχές και τὰ ἀπαρέμφατα του χωρίου και να αναγνωριστοῦν πλήρως συντακτικά.

Γ4. β) Ὡν ἡμεῖς δέδοικα μὴ τάναντία πράττοντας φανῶμεν· ὅτε μὲν γὰρ ἐξῆν ἡμῖν τρυφᾶν, πλείους τοὺς πολέμους ἐποιούμεθα τοῦ δέοντος, ἐπειδὴ δ' εἰς ἀνάγκην καθέσταμεν ὥστε κινδυνεύειν, ἡσυχίας ἐπιθυμοῦμεν και περί ἀσφαλείας βουλευόμεθα: Να εντοπίσετε τις δευτερεύουσες προτάσεις του χωρίου, να τις καταγράψετε, να χαρακτηρίσετε το εἶδος τους και τον συντακτικό τους ρόλο και να δικαιολογήσετε τὴν εκφορά τους.

Γ4. γ) ὅταν ἢ περιγένωνται τῶν ἐχθρῶν: Να συμπτυχθεῖ ἡ δευτερεύουσα πρόταση σε μετοχή.

(μονάδες 4+4+2 = 10)

ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΕΠΙΤΥΧΙΑ !!!